

## Lederen har ordet

Tiden flyr og snart er det jul igjen! Det går jo så altfor fort. Har vi fått gjort noe siden sist da?

To markvandringer er avviklet. 1. juni var det fint vær og mange fornøyde vandrere fra Gjellum til Rødsåsen. Også den 24. august var det fint vær, men ikke så mange var med på vandringen fra Hyggen til Fagervika. Dere finner bilder fra vandringene på hjemmesiden vår.

Det har ikke skjedd noe spesielt i Mølla, men Røyken Videregående Skole vil gjennomføre en del helt nødvendige reparasjoner i høst. Det er fortsatt en del formaliteter som må avklares før vi kan komme videre. Hva vil det koste å sikre bygningene og hva vil det koste å klargjøre for fremtidig bruk? Hva vil vi benytte Mølla til? Hva har vi av økonomiske og personmessige ressurser? Hvem kan være interessert i å bidra? Alt dette må vi avklare og konkludere omkring i vinter.



Røyken Videregående Skole vil også bytte noen råtne stokker på Kornmagasinet. Til våren skal huset vaskes, skrapes og males.

På Hernestangen er vi i ferd med å inngå langsiktig avtale med kommunen om bruken av de to bygningene våre, Gjellumstua og den lille laftebua. Museumskomiteen har konkrete planer for hvordan vi kan være med å bidra positivt til miljøet der nede. Kommunen har som kjent veldig ambisiøse utviklingsplaner for Hernestangen.

Vår hovedoppgave er jo å ta vare på og informere om lokalhistorisk materiale. Her gjør både museumskomiteen og skrifttyderne våre en kjempejobb. Selv digitaliserer og systematiserer jeg bildene våre. En nasjonal målsetting for fremtiden er jo at alt skal kunne bli «Digitalt fortalt». Hvis dere er interessert i dette, kan dere besøke <http://www.abm-utvikling.no/digitalt-abm/digitalt-fortalt>. Regjeringen har pekt ut neste år til Kulturminnear. Dette kan dere lese om her <http://www.kulturminnearret2009.no>.

Spikkestad 20.oktober 2008

KJELL JØRGENSEN

### Røyken historielag - styret 2008/2009

**OBS!** Ny adresse: Postboks 1, 3431 Spikkestad  
Hjemmeside: [www.historielaget.no](http://www.historielaget.no)  
[post@historielaget.no](mailto:post@historielaget.no)

Verv	Navn/adresse/e-post	Tlf. a/p	Mobil
Leder	Kjell Jørgensen, Idrettsvn 6, 3430 Spikkestad <a href="mailto:kjel@online.no">kjel@online.no</a>	31283345	93024896
Nestleder	Bjarne Kjos, Bjørkelivn. 8, 3431 Spikkestad (Pb.) <a href="mailto:bjar-kj@online.no">bjar-kj@online.no</a> / <a href="mailto:bjarne.kjos@nav.no">bjarne.kjos@nav.no</a>	31283313/21070918	93413927
Kasserer	Martin Aasgaard, Slemmestadvn. 12, 3440 Røyken <a href="mailto:martia@online.no">martia@online.no</a>	31284284	97978715
Sekretær	Turid Sandvik, Brøholtlia 22, 3430 Spikkestad <a href="mailto:turid.sandvik@skole.bfk.no">turid.sandvik@skole.bfk.no</a>	31283866/31292200	97747301
Styremedl og kartotekfører	Mette Ølstad, Bøvn. 44, 1389 Heggedal <a href="mailto:mette_olstad@hotmail.com">mette_olstad@hotmail.com</a>	31286054	41193535
Varamedl	Bjørn Fossnes, Utsikten 18, 3911 Porsgrunn <a href="mailto:b-foss@online.no">b-foss@online.no</a>	35558909/37154751	92258512
Varamedl	Ole Sønju, Jakslandv. 30, 3440 Røyken <a href="mailto:ksonju@start.no">ksonju@start.no</a>	31281254	
Varamedl	Bjørn Eric Hansen, Klokkergård terrasse 7, 3440 Røyken <a href="mailto:bjorn.eric@pennytime.no">bjorn.eric@pennytime.no</a>	31294775/31294770	92027670

# Litt mer for slektsforskere

Siden det ikke haglet med kritikk av artiklene i BM nr. 53, tar redaktøren sjansen på noen flere synspunkter og sitater.

## Om «gard og grund»

Fra boka «Bygland gard og ætt» av Reidar Vollen, tillater vi oss også denne gang å ta med litt grunnleggende lærdom, spesielt myntet på nye slektsforskere.

Som forfatteren selv uttrykker: «Lesaren vil støyte på nokre omgrep og historiske hendingar som treng forklaring.»

En del gårds- og kommunenavn som trolig ikke er av særleg interesse for Røyken-lesere er tatt med for ikke å forstyrre sammenhengen i teksten.

*Siden liste over forkortinger hadde falt ut i nr. 53, finnes den nå sist i denne artikkelen.*

RED.

## Matrikkel

Ein matrikkel er ei liste over skyldsett jord. Lista inneheld gardane i eit distrikt, t.d. Ose tinglag, med namn på eigarane (i nokre høve brukarane) og matrikkelskylda på kvar gard og kvart gardsbruk. I matrikkelen bar kvar gard eit eige gardsnummer.

Matriklane hadde utspring i dei gamle jordebøkene fra 1500- og 1600-talet. For å gjere utlikninga av landskatten så rettvis som mogleg, blei eit system med skatteklasser innført fra 1647. Grunnlaget for skatten skulle vere ein kombinasjon av landskyld og gardklasser. Gardar med ei landskyld på 4 huder og meir var fullgardar og skulle betale full skatt. Gardar med landskyld fra 2 huder, men under 4 huder, var halvgardar og skulle betale halv skatt. Øydegardar var gardar med ei skyld under 2 huder, og slapp med 1/4 skatt.

I 1661 sette kongen ned ein kommisjon, Landkommisjonen, som skulle registrere all jordeigedom i Noreg og lage framlegg til ein matrikkel. Dette siste blei gjort om inkje, og i 1665 blei ein ny matrikkelkommisjon oppnemnt. Arbeidet munna ut i skattematrikkelen fra 1668. Denne matrikkelen kom til å bli gjeldande i 170 år.

Ein ny matrikkel blei utarbeidd i 1723. Denne inneheld fleire opplysningar enn den førre, m.a. er ein del nyriddingar tekne med og skyldsette. Men med unntak av nyridd-

ingane, blei denne matrikkelen ikkje teken i bruk. Me finn likevel mange nyttige opplysningar i denne matrikkelen, eller matrikkelutkastet, som det eigenleg var.

I 1818 tok arbeidet med ein ny matrikkel til. Arbeidet var svært omfattande og tidkrevjande. Fyrst i 1838 var matrikkelen for Råbyggjelag ferdig. Nytt her var at skylda blei rekna i skylddalar, ort og (skyld)skilling, i samsvar med pengesystemet som var i bruk da. Det gamle gardsnummeret var erstatta med eit nytt, dette er same nummeret som framleis er i bruk. Attåt dette fekk kvart bruk eit løpenummer (Lnr.) som gjekk fortløpande gjennom heile tinglaget. For Bygland gjekk nummera fra lnr. 1 (seinare bnr. 1 på Øvre Langeid) til lnr. 184 (seinare bnr. 9 i Vassend).

Det kom snart fram misnøye om av skyldsettinga var urettvis når ein samanlikna ulike landsdelar. 1800-talet var ei tid med mange omskifte i landbruket. Her var stor folkeauke med mykje bruksdeling, og systemet med løpenummer synt seg å vere lite fleksibelt ved deling og samanslåing av gardsbruk.

Alt i 1863 blei arbeidet med enda ein ny matrikkel teke opp, og nye matrikkelkommissjonar tok til med arbeidet sitt. Matrikkelen blei sett i verk i 1889. Skylda blei da rekna i (skyld)mark og øre, med 100 øre på 1 skyldmark. Nytt var også at løpenummeret var borte. I staden fekk kvart bruk eit bruksnummer. Nytta saman med gardsnummer blei dette ei praktisk ordning som framleis er i bruk.

## Gard, matrikkelgard, gardsbruk, hus-mannsplass

Ein matrikkelgard er den eininga som har eige gardsnummer. Øvre Langeid har gnr. 2, Nedre Langeid gnr. 3. Øvre og Nedre Langeid er saleis to ulike matrikkelgardar. Kvar matrikkelgard er som regel delt i fleire gardsbruk, eller berre bruk. I daglegtalet nyttar ein ofte ordet gard når ein meiner bruk.

På mange av gardane i Bygland blei det rydda husmannsplass. Alt på 1600-talet høyrer me om slike rydningsbruk, og nokre av dei blei sidan eigne bruk med eige gardsnummer og særskilt skyld. Eit døme på dette er Tveita, som blei rydda fra Horverak. På 1700-talet kom fleire husmannsplass. Mange av dei låg

avsidet, som t.d. Leivstøyl. Talet på plass steig kraftig i samband med folkeauken på 1800-talet. Mange av desse plassa låg meir sentralt i bygdene. Ofte låg dei like utafør innmarksgjerdet, og i nokre høve låg dei jamvel i innmarka.

Husmannen hadde plassen sitt i annan manns jord. Ein plass hadde ikkje eige bruksnummer, men hørte til bruket der plassen låg. Ikkje sjeldan låg plassa i samloge, dvs. at fleire bruk åtte plassen i lag. Dette var vanleg for plass som låg i utmark.

Ofte var det husmannen som åtte husa. Men fekk han tømmer av gardeigaren til oppsetjing av husa i plassen, var det vanleg at det gjekk attende til garden når husmannen flytta eller døydde. Husmannsvesenet var regulert i lova. M.a. skulle rydningsmannen og kona hans ha livstidsfeste, og husmannen skulle ha kontrakt med gardeigaren. I alle høve var det slik i teorien. Nokre gonger blei desse kontraktene tinglyste, men til vanleg skjedd det nok ikkje.

Vilkåra for husmennene kunne vere svært ulike. Ofte betala dei ein større sum i innfesting. Som regel skulle denne betalast attende til husmannen eller arvingane hans når festet var over, anten når husmannen flytta eller døydde. Husmannen måtte i regelen svare ei årleg avgift. Som oftast skulle avgifta betalast i naturalia i form av arbeid. Utanom denne faste plikta hadde husmannen ofte plikt til å gjere anna arbeid for jordeigaren, når eigaren hadde bruk for det. Men da skulle det betalast vanleg daglønn. Arbeidsplikta galdt som regel også husmannskona, og i nokre høve borna deira.

Jordlova av 1928 var sterkt medverkande til at husmannsvesenet blei avvikla. Husmennene fekk rett til å kjøpe plassa sine og blei sjø1veigande småbrukarar.

### Innerst

Dette er eit ord som ikkje blir nytta i dag. Ein innerst var ein person som leigde hus eller husrom hjå andre. Han kunne bu i eige rom, eller han kunne ha ei seng i eit rom i lag med andre. Innersten kunne bu der aleine, eller han kunne ha eigen huslyd. Det vanlegaste var at innersten var einsleg dagarbeidar eller sesongarbeidar. Han kunne bu hjå familien sin, t.d. hjå ein bror, eller hjå framande.

Ein innerst kunne også vere den gifte odelsonen, som budde hjå foreldra med kone og born, medan han venta på at foreldra skulle gjeve fra seg garden.

### Follog, Føderåd

I eldre tider fanst ikkje alderstrygd. For folk som åtte gard, var det da vanleg å gjeve seg i follog til neste generasjon. Den eller dei gamle tinga seg da livsopphald for resten av livetida. Ofte blei dette gjort i samband med at dei gamle heldt skifte og gav opp buet. Det vanlege var at dei heldt av ein del av garden, såkalla follogsgods, t.d. 3 ksk. Dei tok også av nokre kyr og småfe, klede og anna dei ville ha. Det blei gjerne skrivne kontrakt som inneheldt eit spesifisert oppsett. Dette var ytingar som follogsytaren skulle gjeve dei gamle, så som korn, kaffi, tobakk, brennevin, salt og humle. Det vanlege var at follogsfolka gjekk til bords i lag med husbondsfolket, og da fekk alle same kosten. Men var follogsfolka misnøgde med handsaminga i huset, kunne dei reise og få oppsettet levert på den nye bustaden. Da kunne dei krevje at follogsgodset skulle seljast, eller dei kunne bruke det sjø1ve.

Når follogsfolka døydde, skulle follogsytaren syte for ei sømeleg gravferd. Det dei da let etter seg, som follogsgods, krøter, og alt anna av laus-øyre, skulle sidan høyre follogsytaren til, utan at andre arvingar fekk nokon del av dette.

Nokre **forkortingar** som er nytta i boka:

d. = død  
 dtr. = dotter  
 f. = fødd  
 fnr. = festenummer  
 g. = gift  
 gl. = gammal  
 g.m. = gift med  
 gsk. = geitskinn  
 konf. = konfirmert  
 ksk. = kalvskinn  
 Inr. = 1øpenummer  
 rbd. = riksbankdalar  
 rd. = riksdalar  
 s. = side  
 sk. = skilling  
 spd. = spesidalar  
 ug. = ugift

BJØRN FOSSNES



## Fra Cementbrygga på Slemmestad i 1910

Første rekke fra venstre: Eugen Kjos, Johan Ellefsen, Hagen, Trygve Hansen

Annen rekke fra venstre: Sigvald Aalerud, Sigvart Aalerud, Alf Olsen, Stokkerskauen, Adolf Karlsen, Åros, Petter Braaten, Alfred Olsen, Bøljen, Alfred Karlsen, Åros, Kristian Brynsholmen.

Tredje rekke fra venstre: Sigurd Bøhmer, Massekraaka, Georg Olsen, Stokkerskauen, Nils Hansen, Nils Svendsen, Åros, Konrad Grundvik, Hans Andersen, Paul Larsen, Adam Smaaland, Martin Nillelsen,

Fjerde rekke fra venstre: Kristian Gustavsen, Johan Auke, Olaf Olsen, Stokkerskauen, Olaf Smaaland, Adolf Andersen, Karl Soon, Hans Andersen, Eikeleina, Th. Evensen, Hans Olsen, Ole P. Larsen.

Femte rekke fra venstre: Martin FUSDahl, Reinhart Knudsen, August Hagen, Harald Auke, Edward Wøyen, Frølich, Emil Braathen, Isak Olsen, Per Nes.

*Bildet tilhører Mimmi og Peder Kirkerud, Utlånt av Jan. O. Davidsen*

Red.

## Hva har hendt, og hva hender?

### Dette har hendt :

Søndag 1. juni                      Markvandring Gjellum–Rødsåsen.

Søndag 24. aug.                      Markvandring Hyggen–Fagervika

Søndag 21. sept.                      Oldtidsmarsjen

### Hva hender i lagets regi?

Torsdag 4. desember              Julemøte

Torsdag 19. mars                      Årsmøte

# Husmannsplasser i Røyken

## Bøbråtan

Som de aller fleste av oss kjenner til fantes under de fleste større gårdene rundt om i landet en rekke større og mindre husmannsplasser. Røyken er intet unntak i så måte. Noen slike plasser er det bare ruinene tilbake av, andre har blitt til selvstendige eiendommer med bolighus eller hytter på, og atter andre har vokst til flotte gårdsbruk.

## Åshaug

På 1800-tallet var Bøbråtan en husmannsplass under Bø, gnr 37 bnr.7. Her bodde fra ca 1850 Johan Christensen, født 1828 på Follestad, med sin hustru Elen Jørine Sørensdatter Bondi, født 1823 i Asker, og deres 11 barn. I ca 1875 kjøpte han Aukehagen gnr.33, bnr. 6 og tok Auke som familienavn. Etterkommere finnes i dag under navnene Auke, Fossnes, Smaaland m.fl.

Bøbråtan ble senere solgt til Adam Henriksen, f. 1861 i Labråtan ved Morbergtoppen, og hustru Emma Isaksen, f. 1864. Adam var i en periode med i kommunestyret, og ble kjent som medlem av det utvalg som i 1911 fikk i oppdrag å skaffe bygda elektrisk kraft.

I dag kjenner vi stedet som gården Åshaug, gnr. 37 og 34, bnr. 31 og 3 med adresse Slemmestadv. 18. Det var Adam som utviklet stedet fra en husmannsplass til å bli et fint

gårdsbruk. Sønnen Otto Kristoffer, født 1906 og gift med Hjørdis Graff, født 1913. Ved siden av sitt arbeid med gården var Kristoffer også organist i Nærnes og Slemmestad kirke, og vi husker han også som dirigent i Røyken mannskor. Gården eies i dag av sønnen Tore, og vil trolig gå videre i arv til hans sønn Anders.

Bygningsmassen består av i dag:

Våningshus	bygd i 1916
Kårbolig	bygd i 1975
Låve	bygd i 1920
Fjøs og stall	bygd i 1937
Hønsesus	bygd i 1929

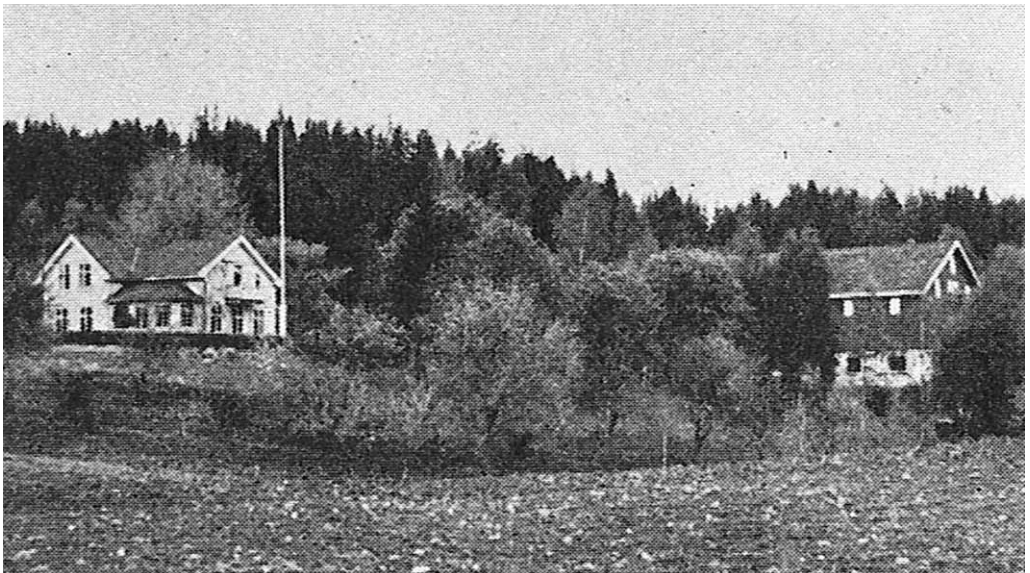
**Tore forteller:** *Fra oppkjøpet og fram til 1945 Har jeg lite å fare med.. Men det var husdyrhold og noe bær, da bringebær. Noe hesteavl var det også. (Petter på Aasgård er fra Åshaug)*

*Fra 1945 til 1971 var det melkeproduksjon. Etter 1971 har det vært kornproduksjon.*

*Otto Kristoffer brukte aldri sitt første navn, undertegnet alltid med Kristoffer.*

*Emma var fra Nærnes og hjemstedet var butikken på dampskipsbrygga.*

*Adam var født i Labråtan (Ola Moe) ved Morbergtoppen. Etter giftemålet bodde de i Slemmestad*



Åshaug gård, tidl. Bøbråtan, lånt fra boka «Norske gårdsbruk»

ved Odalsveien, i et av de første husene etter gamle sentrum.

Gårdens areal er Ca.: 70 da dyrket mark. Annet jorde 30 da. Skog 55 da.

Gnr.: 34 Bnr.: 3 er en parsell av nabogården Aasgård brn. 34 bnr 1. Ble antagelig kjøpt ca. 1910 til 1920. Kjøpet sto Adam for.

BJØRN FOSSNES

### Vassdalen

Restene etter plassen Vassdalen, slik vi opplever den en sommerdag i dag, ligger svært så idyllisk til på en tange i sørenden av Baarsrudtjernet.

Før oppdemningen av tjernet tidlig på 1970-tallet lå plassen et stykke unna vannkanten. En jordvei på et par mål fantes innerst i Vassdalen under åsen. Nærmeste naboer var plassene Gislerudbråtan, Teigen og Damstua. Om vinteren var det sikkert ingen spøk å bo der.

Vassdalen var en husmannsplass under Klemmetsrud. I dag vitner bare rester av murene og et blomsterbed om at stedet har hatt bosetting en gang i tiden.

De første innførsler i kirkebøkene hvor plassen er nevnt er fra ca 1750. Navnet Vassdalen dukker sporadisk opp i kirkebøkene videre utover 17- og 1800-tallet, med stadig nye beboere, uten at det kan spores slektskap mellom disse.

I tillegg til restene av murene etter huset ligger det også murer på den andre siden av den forfalte traktorveien langs sørenden av tjernet som fører fram til bunnen av Vassdalskleiva. Disse murene ligger tett inntil det opprinnelige veifaret etter kleiva. Kan det være rester etter eldre bebyggelse, eller har det vært fundament for et uthus?

De siste som bodde i Vassdalen var Nils Olsen og Kristine Karlsdatter og deres barn. Nils og Kristine giftet seg og bosatte seg i Vassdalen i 1873. Nils var steinhogger. Han var født i Holmedal i Värmland i 1849, og kom til Røyken i 1869. Kristine var født på en husmannsplass under gården Killingstad i Hurum i 1853 og hadde hatt en turbulent oppvekst etter at faren døde samme året som hun ble født.

Samme år de giftet seg kom også det første barnet.

Fram til 1895 fødte Kristine i alt 11 barn i Vassdalen: Karen (1873 – 1915), Hilda (1875 – ?), Inga (1877 – 1959), Gustav (1878 – 1953), Emil (1881 – 1904), Kristian (1883 – ?), Alfred



Nils og Kristine

(1886 – 1955), Ole (1888 – 1963), Olga (1890 – 1972), Gudrund (1893 – 1902) og Kristine (1895 – 1896).

Som en ser, vokste ikke alle barna opp. Datteren Kristine døde et snaut år gammel, og datteren Gudrund døde sommeren 1902, 9 år gammel.

Av de som vokste opp flyttet Karen og Hilda etter hvert til Hurum etter å ha giftet seg. Kristian og Olga emigrerte til USA tidlig på 1900-tallet. Emil døde av tuberkulose i 1904, 23 år gammel. Inga giftet seg og bodde på Nærnes hele livet, i likhet med brødrene Gustav, Alfred og Ole.

Folketellingen i 1875 viser at også Kristines halvsøster Hanna Halvorsdatter bodde i Vassdalen på den tiden. Kristines mor, Helle Kittilsdatter, bodde i Vassdalen da hun døde i 1894.

Nils og Kristines barn gikk på skolen på Ølstad. Historier om at søskenflokket hadde høyt fravær fra skolen vinterstid pga manglende fottøy og gjenføyka skolevei fikk jeg bekreftet da jeg høsten 2000 var hos Terje Martinsen og gikk gjennom gamle skoleprotokoller fra Ølstadskolen.

I kirkebøkene er Nils oppført som steinhogger ved de fleste fødsleene, og også da han døde av kreft i 1898, bare 48 år gammel. Da var han oppført med adresse hos datteren Karen på stedet «Sommerro», nede på Nærnes-

nestangen. Nils døde på Rikshospitalet, og ble begravet på Østre gravlund i Oslo. Penger til hjemtransport var det altså ikke.

Både døtrene Karen, Hilda og Inga hadde giftet seg og fått egne barn da Nils døde. I folketellingen for 1900 finner vi Kristine med de minste ungene samlet nede på Nærnes, i «Syverstadgården», gbnr 43/22. Da er hun imidlertid oppført med yrke «vaskekone», og hun gikk nok en tøff tid i møte som enke med ansvar for 4 mindreårige barn.

I familien har det alltid vært fortalt at datteren Gudrund døde av forbrenning da stua i Vassdalen brant ned, uten at dette kan bekreftes. Gudrund døde imidlertid av forbrenning i 1902, mens hun som nevnt ovenfor bodde sammen med moren og flere søsken i «Syverstadgården» i 1900. Kan Kristine og de minste barna ha flyttet tilbake til Vassdalen? Funn av smeltet glass, bolter, hengsler, beslag og kjøkkentøy av metall i restene av plassen peker i alle fall i retning av at huset har brent ned.

Kristine døde 68 år gammel sommeren 1921 på «Myrvang», gbnr 43/69 på Nærnes hos sønnen Alfred og kona Jenny, mine besteforeldre.

Hun er begravet på Røyken kirkegård, hvor gravstedet hennes ennå er bevart.

ARNE MYRVANG

### Follestadkroken

#### SVINGHØGDA 55/69

(Utskilt fra Follestad 55/2 i 1949)

Følger du Bergveien nordvestover fra Follestad, finner du en liten avstikker som heter Sandakerveien. Innerst i denne veistumpen ligger Svinghøgda. Dette er trolig en av de eldste husmannsplassene i Røyken, var fast bebodd inntil 1920-åra og lå siden uberørt i mange år. Det fortelles at det rundt 1945 kom en Osломann og kjøpte stedet. I mellomkrigstiden skal dette ha vært et sted der mannplasserte vanskeligstilte mennesker, derav oppnavnet «Fattighuset». Folk minnes blant annet ei gammel dame som gikk under navnet «Frysihjel Anne». Hun hadde frosset av seg begge beina, og akte seg på beinstumpene gjennom snøfonnene fram til utedoen.

Av andre plasser i denne kroken kan nevnes Åsen og Marenstua.



*Svinghøgda er i dag beskyttet av et høyt gjerde. Foto Arne Myrvang*



Åsen husmannsplass. Foto Arne Myrvang

### Åsen

55/19 Aasen, utskilt fra Follestad 55/2 i 1908.

På denne plassen bodde bestefar til den kjente skøyteløperen Roald Ås. Huset som står der i dag er av nyere opprinnelse.

På ei lita slette et stykke unna gikk den illegale dansen livlig i krigsårene. (Høybråtensletta?)

BJØRN FOSSNES

Informasjon: Kjell og Ole Hansen



### Glad barn- dom i Bødalen

Under bugnende frukt-trær finner vi fra venstre: Aksel Larsen, Grethe Martinsen, Arne Eriksen, Kristi Eriksen, Bjørn Fossnes og Ella Hansen. Med dukken: Laila Hansen. Fotograf Gerda Martinsen (?)





*Foto av kronglefuru*



*Foto av Ulvefuru*

## Ei ganske så spesiell furu!

På historielagets markvandringer kan du komme over mange rariteter. Kjell Jørgensen fant denne helt spesielle furua et sted i Kjekstadmarka. La fantasien løpe fritt!

Ulvefuru, et delecte i Kjekstadmarka må også sies å være spesielt.. Det skal være ca 300 år gammelt.

### **OBS!**

**Killingstads gamle Røykenbok  
fra 1928 er fortsatt til salgs  
til medlemmer for  
kr. 100,-**

**Vi gjør oppmerksom på at boka dekker helt andre emner enn hva de nye bygdebøkene omhandler og er derfor fortsatt interessant lesning**

## Oldtidsmarsjen 2008

**20-års jubileumsmarsj fant sted den 21. september.**

Det var ca. 75 glade vandrere som la ut på tur. Været var fint, men enkelte plasser hang tåken litt igjen. På Mellom Bø var vi i virksomhet fra kl. 10.00 med oppvarming av suppa til Frøydis Christoffersen, som også denne gangen fikk mange lovord. De fleste som passerte oss tok seg tid til en hyggelig prat og rast. Som det kan sees på bildet koste folk seg i sola. I tillegg til suppe så serverte vi også hjemmelagde rundstykker og saft.

Bjarne arrangerte det meste og gjorde nok en gang en stor innsats. Det er utrolig mange ting som skal på plass for å få ett slikt arrangement til å gå godt.

Det ble gitt premier til de som hadde gått marsjen et visst antall ganger.

Torleif Remme fra Spikkestad gikk marsjen for 15. gang i år og fikk tildelt en innrammet tegning av Røyken kirke, laget av Penny Hansen. Han er den andre som oppnår deltakelse 15 ganger. Vi gratulerer!

To andre fikk innrammet tegning av Hjulmarkerverkstedet på Fossum laget av Penny Hansen, som premie for 10 tilbakelagte marsjer. Disse var Berit Johansen fra Røyken og Svein Desserud fra Slemmestad. Gratulasjoner til disse også!

RED.



Torleif Remme

### OLDTIDSMARSJEN 2008 - NATURSTI

Spørsmål 1:

Hvilke år fikk Hyggen rutebuss til Drammen?

1 : 1924      x : 1934      2 : 1944

Spørsmål 2:

Det kommunale selvstyret ble innført i 1837. Hvor avholdt Røyken sitt første ordinære formannskapsmøte?

1 : Grini      x : Huseby      2 : Prestegården



Supperast på Bø. Foto: Bjørn Eric Hansen

**Spørsmål 3:**

På Høyenhall i Røyken var det fast kino i ca 20 år. I hvilken periode?

1 : 1933-53    x : 1943-63    2 : 1953-73

**Spørsmål 4:**

Hvem har skrevet Røykensangen («Med fjord omkring i øst og vest»)?

1 : Anton Eckroll    x : Jon Leira

2 : Anders A. Killingstad

**Spørsmål 5:**

I 1970 hadde Røyken 3 818 yrkesaktive som jobbet 1000 timer eller mer. Hvor mange av disse var kvinner?

1 : 886    x : 1143    2 : 1413

**Spørsmål 6:**

Hvor mange automobiler var registrert på røykenbeboere i 1934?

1 : 42    x : 146    2 : 251

**Spørsmål 7:**

Røykens største samling av gravhauger (ca 40) finnes på

1 : Huseby    x : Bø    2 : Syltingli

**Spørsmål 8:**

IL R.O.S. er en sammenslutning av Røyken IF og Spikkestad IF. Hvilke år skjedde sammenslutningen?

1 : 1958    x : 1963    2 : 1968

**Spørsmål 9:**

Hvor mange prosent økte folketallet i Røyken fra 1960 til 1975?

1 : 45%    x : 55%    2 : 65%

**Spørsmål 10:**

Hvilket år ble togtrafikken på den gamle linjen Spikkestad–Drammen nedlagt?

1 : 1968    x : 1973    2 : 1976

**Spørsmål 11:**

Hvor holdt Røykens ordinære tingsted til i året 1745?

1 : Huseby    x : Vang    2 : Grini

**Spørsmål 12:**

Han var Det norske arbeiderpartis første formann (1887). Han regnes som initiativtaker til stiftelsen av Spikkestad arbeiderforening (1904). Han er gravlagt på Røyken kirkegård. Hva het han?

1 : Anders Andersen    x : Jørgen Jørgensen

2 : Hans Hansen

De riktige svarene er understreket.

**Resultat av naturstien:****og vinner av Naturstibollen**

Gerd Madsen	10 rette
Kåre Hansen	10 rette
Wivi-Ann S. Kjos	9 rette
Helena Lukerstuen	8 rette
Svein Desserud	8 rette
6. Halvard Berg	7 rette
Jorunn Berg	7 rette
Lill Bruksås	7 rette
Asle Farberg	7 rette
Anne Sandbu	7 rette
Kristine Sandbu	7 rette
Thor Erik Sivertsen	7 rette
13. Per Bruksås	6 rette
Rikke Kjølén	6 rette
Harald Melvold	6 rette
Silje M. Mevik	6 rette
Ove Midtsem	6 rette
Erik Sandbu	6 rette
19. Berit S. Johansen	5 rette
Thor Johansen	5 rette
Liv Karlén	5 rette
Kaja Kjølén	5 rette
Liv Kristensen	5 rette
Mona Lapstun	5 rette
Frank Madsen	5 rette
May Helen Mevik	5 rette
Wenche Mevik	5 rette
Helene Mushom	5 rette
Magne Nilén	5 rette
Ellen Sivertsen	5 rette
Flemming Sveen	5 rette
Berit Svens	5 rette
Linn Sandnes Åmot	5 rette

Så fulgte noen med 4 rette, 3 rette, 2 rette osv.

Spørsmålene var nok, som vanlig, ganske vanskelige.

BJARNE KJOS

## Markvandring i juni

Søndag 1. juni arrangerte Historielaget en markvandring fra Gjellum til Rødsåsen. Historielaget ser ut til å være på godfot med vær-gudene, og ca 15 fornøyde vandrere deltok.

Terje Martinsen og Kristoffer Gjellum var veivisere til den gamle kokegropa som er funnet oppe i Gjellumåsen. Arkeologer har som kjent vist stor interesse for denne. (ref. artikkel i bygdemagasin nr.52)

Vi så også på en gravhaug litt nedenfor, og da vi kom ned til gården, fortalte Kristoffer

Gjellum en del om gårdens historie. Han fortalte blant annet om en dramatisk hendelse i 1937 da hovedbygningen brant ned 5.juledag. De hadde hatt et juleselskap og det hadde vært brent på peisen i 2.etasje. Familien måtte da bo i drengestua, og det er vel den stua (Gjellumstua) som nå står på Hernestangen. Jeg antar det var ca 15 deltakere med på turen, og vi hadde en hyggelig rast i skogen i det særdeles fine været.

NOTATER FRA TURID SANDVIK

FOTO: HISTORIELAGET



## Markvandring i august

Søndag 24. august ble det arrangert en markvandring fra Hyggen til Fagervika. Vandringsen ble velsignet med fint vær, men ikke så mange var med på turen.

Vi startet på «torget» i Hyggen den 24. august. Her fortalte Ole Sønju oss en masse om både bygninger og hendelser i området.

Fra torget ruslet vi forbi «skipperhuset» (bildet øverst til venstre) ut til skinnbua/bruktbua til Håkon Skjolden. Han demonstrerte litt av sine teknikker for et interessert publikum.

Turen gikk videre forbi restene etter sagbruket som skled til sjøss, forbi båthavna som lå i speilblank sjø.

Gangbroa langs Helgåsen gjør det enkelt å komme videre. Turen over åsen ga mange synsinntrykk og fremme i Fagervika smakte kaffen godt.

Fra Fagervika og tilbake til Hyggen gikk vi opp til hovedveien og fulgte gangveien og Hyggengata. Her sto en kjempefin rognealle i fullt bærskrud.

KJELL



*Gangbrua langs Helgåsen.*

## Røyken for 100 år siden

I Drammens Tidendes tilbakeblikk sto det i juli i år tre innslag fra 100 år tilbake: (Juli 1908):

«En 10 aars Gut, der tidligere gjentagne Gange rømte fra sit Hjem, og af den Grund maatte bortsættes, rømte igaar fra sin Forpleier i Røken. Han knep en Baat og roede opp Fjorden.»

### Noen dager senere:

«Den lille Gut, der forleden rømte fra sin Forpleier i Røken, blev igaar fundet her i byen og sendt tilbage til Forpleieren.»

### Enda noen dager senere:

«Lille Alf, som forleden rømte fra sin Forpleier i Røken, og blev bragt tilbake, rømte igaar igjen. Han blev opdaget og indbragt til Politiet. Han skreg og sparket med de bare Ben og var rent ulykkelig. Burde det ikke undersøges hvorfor han stadig rømmer?»

BK

# Bestemorsapalen på Torvbråten

Her oppe i Vardeveien ved Morberg ligger det fire småbruk som alle har en anselig alder. Jeg bor på Torvbråten, som min far flyttet inn på som nygift i 1932. Bjørnulf Morberg, bonden på Morberg, kunne fortelle at Torvbråten nok var like gammel som grunnloven vår, og som i dag altså i alle fall skal nærme seg 200 år.

Når du går tur i Vardeveien i dag, - og det gjør mange som nå har fått hus her omkring oss – så vil du halvveis oppi bakkene se Torvbråten, med en diger apal som er tuntre hos oss. Den apalen kalles «Bestemorsapalen» av Torvbråtenslekten, og den har sin spesielle historie som jeg vil fortelle litt om.

Inntil rundt 1860 var de fleste slike bruk som Torvbråten husmannsplasser, slik også dette bruket var under Morberg Gård. Endringer i skattesystemet førte på den tiden til at mange husmenn fikk overta plassene som egne bruk, men med arbeidsplikt på hovedbruket.

Det skjedde også med Torvbråten. Familien som bodde her den gang bygde samtidig ut husene og utvidet med en skogteig like i nærheten, der Torvbråten Skole i dag ligger. Den overtok de fra Nordre Nærnes.

Ettersom årene gikk fikk flere av barna fra bruket skilt ut tomter til egne hus, slik at flere

fra familien Torvbråten bodde her «oppe i Kroken», som det het på folkemunn før det ble vanlig med veinavn i Røyken.

En av dem som bodde her da jeg var guttunge like etter krigen var Karen Dam. Hun var eldste datter på Torvbråten, og var slik jeg så det en gammel bestemor på den tiden, sikkert nærmere de 80 -. Hun kunne fortelle at da faren hennes overtok bruket så kom gamle bestemoren hennes med. Da alt var klart, og bestemor Torvbråten hadde flyttet inn, plantet hun et tuntre, en apal av typen Gravensten. Denne apalen lever enda og bærer i år mer frukt enn jeg i mitt 70-årige liv kan huske å ha sett. To greiner orket ikke vekten og brakk, og før høstingen begynte i år måtte jeg kjøre vekk seks trillebårlass med kart. – Og like mye hang igjen! Nå må jeg få en «trekirurg» til å komme og stelle litt på den, så lever den vel noen tiår til.

For spesielt interesserte kan jeg fortelle at NRK for en del år siden skal ha hatt en konkurranse om Norges eldste Gravensteintre. Treet som vant skal ha vært plantet i 1890-årene. Bestemorsapalen er altså rundt 30 år eldre, og nærmer seg altså nå 150 år! Jeg har målt omkretsen rundt podestedet til 250 cm. Det betyr en diameter på ca 80 cm. Stikk den!

MORTEN FLEISCHER



## Avgangsklasse ved Slemmestad skole 1927 (?)



### Klasseforstander Ola Sveen

*Bakre rad: Arne Sandnes, Trygve Fjellseth, Per Fjell, Erling Lillelien, Arne Jørgensen.*

*Midtre rad: Marit Hågestad, Nora Axe, Ella Olsen, Rolf Smaaland, Oddmund Dambo, ukjent, Randi Albertin.*

*Fremre rad: Lise Lotte «Popkind» Morritz, ukjent, Borghild Bjerknes, Irma Martinsen, Else Ingebretsen, Anne ??, Jenny Kristoffersen, Gunvor Henriksen.*

*Hvem eier bildet?*

## Hva er dette?

Sender noen bilder vi har tatt av det vi i museums komitéen tror er en gammel klessrulle. Dersom det er plass i Bygdemagasinet, så ta gjerne med et bilde og spør medlemmene om noen kjenner til denne gjenstanden. Den har stått på ett loft i en bygård i Oslo, men er nå tatt vare på av Åge Olsen, Gleinåsen. Han har laget en modell av den i mindre skala, men ønsker å vite hva den er brukt til? Vi tror det er en klessrulle, men er ikke sikker!

BJØRN ERIC HANSEN



## Sølvgruva i Bødalen

I følge et gammelt sagn skal det gå en sølvåre i fjellgrunnen gjennom Bødalen. Den skal ha sitt utspring i Kongsberg, gå gjennom Bødalen og forsvinne i Oslofjordens dyp. Gjennom årene er det noen som har forsøkt å finne sølvet. Mest kjent er kanskje den engelske lorden Charles Bamford som hadde tilhold i Nærnes noen år.

På nyåret 1891 startet et engelsk selskap gruvevirksomhet her i Bødalen. Selskapet het Scandinavien Minerings Compagnie. Engelsen Mr. Terikvey sto for driften og han hadde norsk tolk. Nedgangen var her du nå står. Herfra ble det sprengt ut en vel 20 meter dyp nedgang til selve gruva. Stollen går ca. 70 meter innover i fjellet og har i tillegg noen orter til sidene. En tunnel går under Slemmestadveien og Bøveien og munner ut i dagen nede ved Bøbekken.

Stollen fulgte en gang med blyglans i fjellet. I slike blyglansganger kan det være naturlig å finne sølv. Her i Bødalen var blyglansgangen ca. 20-30 centimeter bred og den sto omtrent loddrett. Den blyglansen som ble tatt ut ble skipet til utlandet. 10-15 mann var i virksomhet i gruva.

Gruveselskapet kom raskt i konflikt med grunneieren Paul Sime Bøe. I følge et vedtak i forlikskommisjonen i Røken 14. oktober 1882 måtte selskapet betale grunneieren 700 kroner i skadeserstatning. Allerede samme måned avviklet Scandinavien Minerings Compagnie sin virksomhet i Bødalen.

RØYKEN HISTORIELAG

I fjellet nær krysset mellom Slemmestadveien og Bøveien, er det ved den gjenmurte gruve-nedgangen satt opp denne minneplata.



## Kølåbånngrana

I nærheten av Torsbråtan i Kjekstadmarka, der tømmerveien slutter (1985), finnes restene etter to kølbrenningsmiler. Her vokste ei diger gran som ble kalt Kølåbånngrana. Treet var fredet, men da skogen omkring ble hugget, ble stormens påkjenning for stor for den enorme grana. For 3-4 år siden brakk den et stykke opp på stammen og deiset overende.

Per Huseby forteller at grana var hele 34 meter høy, målte 3,30m i omkrets (rotmål) og rommet 6,5 m<sup>3</sup>. Midtmålet var ca 1,60 m.

Årringene var vanskelig å telle, men den antas å være ca 120 år gammel. Den kan ennå beskues der den ligger.

TEKST OG FOTO BJØRN FOSSNES

## Røyken-kalenderen 2009

Lions Club Røyken og Røyken Historielag utgir også i år en kalender, denne gang med motiver fra bygdas gamle landhandlerier. Kalenderen kan bl.a. bestilles på lagets e-postadresse: [post@historielaget.no](mailto:post@historielaget.no)

RED